

Ničím nepodmieňovaný príjem a zrušenie daní z príjmov

Základný, ničím nepodmieňovaný príjem pre každého ako istá forma ľudského práva, pretože nárok naň by mal každý občan. A k tomu radikálna reforma daňového systému, ktorá by odstránila všetky formy zdanenia s výnimkou dane z pridanej hodnoty (DPH). To sú základné myšlienky širokej iniciatívy združujúcej vedcov, podnikateľov, politikov a aktivistov, ktorá vznikla v po nemecky hovoriacich krajinách. Prinášam krátky výťah z rozhovoru s Ulrichom Rossom propagátorom myšlienky nepodmieňovaného príjmu a zrušenia daní z príjmov. Na stránkach www.antropozofia.sk/socialna_trojclennost/ je k tomu viac.

V roku 1919 existovalo v strednej Európe hnutie, ktoré propagovalo myšlienku sociálneho usporiadania založeného na troch predpokladoch. Jeho ideový vodca Rudolf Steiner vychádzal z predstavy, že v budúcnosti by mal humánný sociálny poriadok sledovať líniu ľudskej dôstojnosti a demokracie, slobodu v kultúrnom živote a ekonomiku bratstva a solidarity. Základnou otázkou sa preto stalo vytvorenie systému, ktorý by zaručil základný príjem pre každú ľudskú bytosť. Daňový systém budúcnosti by mal byť založený na spotrebnej dani. O päťdesiat rokov neskôr, v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch minulého storočia väčšina európskych krajín zaviedla takúto daň zo spotreby – daň z pridanej hodnoty. Niektorí jednotlivci začali v osemdesiatych rokoch v USA aj v Európe propagovať myšlienku základného príjmu. V Rakúsku to bol napríklad katolícky kňaz Herwig Büchele.

Širšie hnutie sa vyvinulo až v čase, keď sa v Nemecku tejto myšlienky ujal zakladateľ siete drogérií dm Götz W. Werner a začal platiť reklamu v najčítanejších nemeckých novinách. Medzičasom začali diskutovať o základnom príjme všetky relevantné politické strany. Samozrejme, táto téma vyvoláva kontroverziu. Jej úspech však bije do očí. Iniciatíva dokázala nastoliť tému, ktorá je široko diskutovaná nielen v mainstreamových médiách, ale dokonca aj v parlamentoch (v nemeckom a rakúskom). Za úspechom tejto iniciatívy v účasnosti v Nemecku je jej správne načasovanie a dostatočný počet iniciatívnych ľudí. Je šťastie, že sa v tomto prípade na čelo hnutia postavil úspešný nemecký podnikateľ a miliardár. Ak tieto myšlienky propaguje taký úspešný biznismán, má to určitú váhu a hodnotu. Ale tieto myšlienky šíri v Nemecku, Rakúsku aj Švajčiarsku aj veľa ľudí z občianskej spoločnosti. V súčasnosti sa myšlienky iniciatívy stávajú aj politickou agendou niektorých strán. Nepodmieňovaný príjem chce zaviesť premiér Durínska vo východnej časti Nemecka. Navrhuje síce zatiaľ nízku sumu, 600 eur, ale svedčí to o tom, že téma v Nemecku rezonuje. Myšlienku prijala a chce ju presadiť aj Strana zelených na juhu krajiny v Badensku-Württembersku. Niektorí stranícki šéfovia na celonárodnej úrovni s ňou síce nesúhlasia, ale to je politika. Je na lokálnych predstaviteľoch, ako dokážu presadiť existujúce argumenty. V Rakúsku zase túto myšlienku podporuje mimovládna organizácia ATTAC a akceptuje ju aj Liberálna strana. Tá je, paradoxne, pravicová.

Na prvý pohľad sa zdá akoby táto myšlienka spájala radikálny socializmus –nepodmieňovaný príjem pre každého, s radikálnym ultraliberalizmom, napríklad v podaní nositeľa Nobelovej ceny Milтона Friedmana, ktorý daň z pridanej hodnoty považuje za jedinú spravodlivú. No keď Milton Friedman propagoval takúto myšlienku, vychádzal však pritom zo svojej neoliberalnej ideológie. Koncept základného príjmu, ktorý sa teraz šíri po strednej Európe, je odlišný. Spája sa s myšlienkou novej ekonomiky postavenej na myšlienke komplexnej solidarity. Nová podoba tohto hnutia neumožňuje jeho zaradenie v pravo-ľavom spektre. Je to hnutie postavené na dôstojnosti človeka **mimo starých ideologických kategórií**. Vychádza zo sociálnej reality, ktorá nás nabáda, aby sme prekonali všetky ideológie, ktoré nosíme v hlavách.

Toto podporuje aj Götz Werner, ktorý je veľmi realistický. Tvrdí, že ak sa od starého systému neoslobodíme, východisko nenájde. Nebudeme schopní riešiť naše problémy terajším spôsobom myslenia. Musíme vyvinúť nové myslenie, adekvátne problémom súčasného sociálneho a ekonomického systému. Götz Werner je aj profesor a riaditeľ Ekonomického inštitútu na Univerzite v

Karlsruhe. Má dosť ľudí, ktorí kalkulujú finančné potreby nového systému. Oproti súčasnému systému sociálnych dávok, ktorý je neudržateľný, je nový systém základného príjmu pre každého uskutočniteľný. Samozrejme, predpokladá štyri rôzne kroky: zmenu povedomia u určitého počtu ľudí, základný príjem, spotrebnú daň a nový systém vlastníctva na účely výroby. Musíme nájsť tretiu cestu: limitované vlastníctvo, ktoré umožní kapitálu putovať od schopných k ešte schopnejším. Môžeme to nazvať neutralizovaná forma vlastníctva.

Ak by sme sa bližšie zamerali na ekonomickú stránku vecí, zrejme prvá otázka bude znieť, prečo by štát mal odstrániť všetky dane a ponechať iba daň z pridanej hodnoty. Pretože je to veľmi transparentné a ľahké. Daň budete platiť iba vtedy, ak miniete peniaze. Podniky ušetria na daniach počas výroby. Dnešné investície zaťažuje priveľa daní, ale nakoniec ich podnikateľ premietne do ceny výrobku. Systém DPH to robí transparentným a otvoreným. Samozrejme potom by bola DPH dosť vysoká, napríklad 40 percent. Pretože však ceny nebudú zaťažované počas procesu výroby, konečná cena bude podobná ako teraz. Ak by sa zaviedol tento daňový systém, ľudia by nemuseli pracovať na čierne. Samozrejme, vždy budú existovať asociáli. Ale systém bude veľmi transparentný. Práca nebude zaťažovaná daňou z príjmu. Zdaňované budú iba tovary a služby, keď sa dostanú na trh. Je to oveľa ľahšie ako komplikovaný a nesociálny systém, aký máme teraz.

Otázka, je či by ľudia pracovali vôbec, ak by mali zabezpečený základný príjem. Človek získava plnú dôstojnosť iba v prípade, ak pracuje pre druhého človeka. To je základný cieľ sebarealizácie ľudskej bytosti. Pravdaže, to je pri súčasnom systéme nemožné. Otázka práce je otázkou dôstojnosti. Ak cítite, že vašu prácu nikto nechce, stratíte ľudskú dôstojnosť. Takže nepracovať dnes neznamená materiálny problém, skôr problém dôstojnosti. Na Slovensku sa v súvislosti s nepodmieňovaným príjmom každý spýta: a čo Rómovia a sociálne neprispôsobiví všeobecne? Sú takí, ktorým by bezpodmienečný príjem stačil. Neznamenalo by to, že by sa začala rozmáhať lenivosť, nezvýšila by sa kriminalita? Nemyslím si to. Je pravda, že vzniknú nové problémy. Myslím, že nemať impulz k práci je niečo ako choroba. Takže budeme potrebovať veľa terénnych sociálnych pracovníkov, ktorí ľuďom pomôžu s novou sociálnou terapiou. Bude to dôležitá, rozhodne však nie centrálna otázka nového systému. Mnoho sociológov a filozofov je presvedčených, že v spoločnosti sa výrazne zmenilo vnímanie dôstojnosti. Kým predtým sa dôstojnosť veľmi tesne spájala s prácou, dnes miesto práce preberá konzum. Konzumný spôsob života sa často spomína ako jeden z najväčších problémov dneška. Fenomén konzumu je nerozlučne spätý s odcudzenou prácou. Ak by sa takáto forma práce odstránila, do veľkej miery by sa vytratil aj konzumerizmus. Aj on totiž predstavuje istú formu odcudzenia. Takže sociálna terapia by bola určite potrebná, ale som presvedčený, že problém konzumu by nevstupoval v takej radikálnej forme, ako je to v súčasnosti.

Aký veľký by bol nepodmieňovaný príjem? Ako by sa vypočítal? V rámci nejakých kalkulácií z Nemecka by to bolo medzi 700 a 1500 eurami na osobu. Toto by malo stačiť na dôstojný život v Nemecku, Rakúsku a Švajčiarsku. V Indii by zrejme stačilo 100 eur. Každá komunita, každá krajina bude musieť nájsť vlastné riešenie. Musí byť dostatočné na život na určitej kultúrnej úrovni v rámci vlastného okolia. Opäť sa dostávame k uskutočniteľnosti celého projektu. Nepreťažil by základný príjem pre každého štátnu kasu? Nezvýšili by sa sociálne výdavky neúmerne? Úprimne povedané, pri zachovaní súčasného systému by to prinieslo pravdepodobne neriešiteľné problémy. Je však potrebné si uvedomiť, že dnes sa podpora v nezamestnanosti vypláca za jednej dôležitej podmienky – dotyčný človek nesmie pracovať. Takýchto nezmyselných požiadaviek je viacero, ale pri systéme, ktorý predkladáme, by myšlienka základného príjmu realizovateľná bola. Ako každá radikálna zmena, aj táto prináša zvýhodnenie resp. znevýhodnenie skupín obyvateľstva. Do horšej pozície by sa však v tomto prípade dostali ľudia, ktorí disponujú mocou – politici by stratili veľký manévrovací priestor v daňovej politike, a zamestnávateľia pracovníkov ochotných robiť takmer čokoľvek.

Toto všetko sú prirodzené prvky starej vymierajúcej spoločnosti. Ale história nás učí, že človek je na ceste za slobodou. A jednou z veľkých lekcií dvadsiateho storočia je, že sloboda príde iba cez slobodu. Nijaká skupina, nijaká politická strana neprinúti ľudí k slobode. Človeka oslobodia iba vlastné kroky k

emancipácii. Máme veľa hrozných skúseností z minulého storočia, keď sme zničili impulz k slobode jednotlivca. Ale teraz je 21. storočie a máme veľkú šancu realizovať ľudský potenciál slobody.

[David Sulík](#), piatok 4. apríla 2008

Prevzaté z sulik.blog.sme.sk